

Babamın öğrencisi olmak isterdim

olmak isterdim

Merve Akbaş

Metin And'ı bir hezârfen olarak tanımlamak gerekiyor. Yani farklı disiplinlerde engin bilgilere sahip bir kişi... Göğe oyunu, bale, tiyatro, geleneksel sanatlar ve daha bir çok alanda yaptığı çalışmaların, koleksiyonların, yazdığı makedelerin, kitapların her biri bugün araştırmacılar için yepyeni kapılar açmaya devam ediyor. And, çalışmaları esnasında dünyanın çeşitli arşivlerine ve kütüphanelerine dağılmış, tarihimiz için çok önemli belgeleri yıllarca bir araya getirmişti. 10 yıl önce kaybettiğimiz And'ın ölümünden önce üzerine çalıştığı Çarşı Ressamları kitabı geçtiğimiz günlerde meraklılarıyla buluştu. **Yapı Kredi Yayınları**'ndan çıkan **Kitap** için kızı Esra And ve **Kitapları** editörü olan Sabri Koz yoğun bir çalışma sürdürdü. Biz de bu iki isimle Metin And'ın dünyasının iki farklı yönünü konuştuk. Esra And, "Babamın öğrencisi olmak isterdim" derken Sabri Koz, "Çarşı Ressamları tabiri onun **Sanat** tarihimize armağanı oldu" ifadelerini kullanıyor. Sözü önce Esra And'a sonra da Sabri Koz'a bırakıyoruz....

Metin And'ın kızı olmak ne ifade eder size?
Metin And'ın kızı olmak çok özel bir şey. Çocukken evimizde sürekli tiyatro, bale yani sanat konuşulduğunu hatırlıyorum. Tabi misafirlerimiz de sanatçılardı. Oldukça şanslıydım. Tabi bunu şimdi fark ediyorum. Çok doğal bir biçimde kültür ve sanat konularının içinde büyüdüm.

Çocukluğunuzda bu konulara ilgi duyduunuz mu?

Annem Yüksel Çapanoğlu Türkiye'nin ilk balerinlerinden. Tabi ben de çocukluğumda bale yaptım. Ama devamı gelmedi. Annem yönlendirmede. Çünkü ilk olmanın sıkıntılarını da yaşamıştı.

Çok ayrı bir alanda uzmanlaşmışsınız....

Universite döneminde o günlerin popüler bölümü olan işletmeyi seçtim. Bir şekilde kariyer yolum farklı bir yönde devam etti. Ama şimdi babamın çalışmalarını ortaya çıkarmak için bu dünyanın içine girmeye çalışıyorum. Keşke onun alanına yakın bir alanda eğitim alsaydım. Keşke onun öğrencisi olabilseydim. Babamın öğrencisi olmayı çok isterdim. Duyduğum

Metin And'ın Çarşı Ressamları kitabı, ölümünden 10 yıl sonra raflardaki yerini aldı. Kitabı okurka buluşturmak için birlikte çalışan kızı Esra And ve editörü Sabri Koz Metin And'ı anlattı.

And'ın önemli koleksiyonlarından biri de Karagöz üzerinmeydi. Onun bu koleksiyonunun parçaları bugün Bursa'daki Karagöz Müzesi'nde.

kadıyla çok keyifli bir hocaymış.

Öğrencileriyle nasıl bir ilişkisi vardı?

Çok paylaşırdı. Herkese kaynak verirdi. Öğrencileri eve gelirdi ve saatlerce onlarla tezleri üzerine konuşur, kaynakları da verirdi. Çok şakacı bir insandı, bu yönüyle tanınırdı.

Peki baba olarak nasıl biriydi?

Vakit geçirmesi çok keyifliydi. Annemin yoğun bir temposu vardı. Babam ise üniversitede dersler veriyordu. Eve geldiğinde genelde çalışma odasında olurdu. Okuldan sonra arkadaşlarıyla eve gelirdik. Kızlarla mutfakta kaynatırken babam aniden gelir, bize dünyanın farklı yerlerine yaptığı yolculukları, orada karşılaştığı insanları anlatırdı. Saatlerce sohbet ederdik. Zamanın nasıl geçtiğini anlamazdık.

Metin And, kuruluşunda da bulunduğunuz Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Geğrafya Fakültesi Tiyatro bölümünde otuz yılı aşkın bir süre çalıştı. Özel hayatında olduğu gibi okulda da şakacı ve nüktedanlığıyla tanınıyordu.

Metin And, kuruluşunda da bulunduğunuz Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Geğrafya Fakültesi Tiyatro bölümünde otuz yılı aşkın bir süre çalıştı. Özel hayatında olduğu gibi okulda da şakacı ve nüktedanlığıyla tanınıyordu.

Esra And babası Metin And'ın yurt dışında gittiği kütüphanelerden aldığı el yazması notları üzerine çalıştığı ve bunlardan çok faydalandığını söylüyor. Esra And'ın düzenlediği arşiv içinde bu notlar da önemli bir yer tutuyor.

Esra And, babasının en büyük tutkusunun illüzyon olduğunu söylüyor.

SIHIRBAZLARIN İZİNDE

And'ın başka çalışmalarını da görecek mi okur?

Kendisi son ana kadar hep çalıştı. Çarşı Ressamları zaten bu çalışmaların birer sonucu olarak bugün elimizde. Bir de Sihirbazların İzinde adlı çalışması var. O da önemimizdeki dönemde okurla buluşacak. Bizlere kalan bunlar. Ancak kafasındaki planlar belki bundan fazlaydı. Bazen hiç bilmediğimiz yazılarını bile sahalardan buluyoruz. Bu nedenle Muzaffer Evcî sürekli sahalarda da tanyor, geziyor. **Kitaplarıyla** ilgili çalışmalar için editörü Sabri Koz çok büyük bir destek veriyor bana. Şimdi bale yazıları bir araya getirmek istiyoruz Muzaffer Evcî'yle.

And'ın koleksiyon merakı da vardı...

Dönem dönem koleksiyonlar üzerine çalıştı. İskambil kağıtları, maskeler, karagöz ve daha bir çok koleksiyona sahipti. Bunlar üzerine çalışır, farklı ülkelerden bu nesnelere toplardı. Karagöz koleksiyonu Bursa'daki müzede şimdi.

Dağınıklık içinde bir düzen

Aslında And dağınık çalışan biri olarak biliniyor. Siz Ankara'daki evinizi ölümünden sonra yoğun bir çabaya listeler çıkararak topladığınızı biliyoruz.

Sırdı **İtalyanlar** için araştırma yaparken onu çalışmaları arasında, bir düzen olduğunu fark ediyordum. Ancak dışardan bakan biri için çok dağınık geliyordu. Vefatından sonra yaklaşık 2 sen boyunca, hafta sonlarını Ankara'daki eve toplamak ve arşivi tasnif etmekte geçirdim. Tiyatro bale, halk bilim, gölge oyunu, tasvir sanatları, illüzyon başta olmak üzere yaklaşık 10 bin civarında **İtalyan** yayın, dergi tek tek listelendi. Minyatür, dans, tiyatro gölge oyunu başta olmak üzere yaklaşık 15 bin dia konularına göre tasniflendi. Bunların her biri alındı. Çok önemli, değerli kaynaklar.

Daha önce bazı belgeleri de çalışmış galiba.

Çocukluğumda mesleğim böyle bir kayıp yaşamıştım. Ankara'daki evimizde babam o günlerde bir arşivde ama eve sığmayan bazı belgeleri apartmanın deposuna kaldırıyordu. Hepsi birbirinden önemli belgeler. Bir süre sonra tüm bunların çalındığını fark ediyordum. Anlamayan biri için sadece kağıt. Kapacının SEKA'ya sattığı gibi söylenti çıktı ama ne kadar doğruyu hatırlıyorum.

Hatta kızlar evlerine geç kalırdı. Çok yoğun çalıştığı zamanlarda kafasını boğaltacak casus filmlerini, bazı dizileri birlikte izlerdik.

EN BÜYÜK TUTKUSU İLLÜZYON

And'ın çeşitli yönlerinden biri de illüzyon. Bu bir çocukluk yaşlarınızda sizi oldukça eğlendirmiş olmalı...

Bir babanın illüzyonist olması oldukça eğlenceli tabii. Doğum günlerinde pamukları yakıp içinden kola çıkardığını hatırlıyorum. İllüzyon babamın en büyük tutkusuydu. Amatörce başlayan bir merak. Türkiye'nin en önemli illüzyonisti Zati Sungur da zaten yakın dostuydu.

Peki babanızın çalışmalarını takip ediyor muydunuz?

Babamın çalışmalarını her zaman yakından takip ediyordum. Çünkü bunları

zaten kendisi anlatırdı. Ama o zaman daha ziyade bir baba-çocuk ilişkisi vardı. Şimdi ise, o ilişkinin ötesinde Metin And'ın çalışmalarının içine girip bir şeyler toplamaya çalışınca hayretler içinde bakıyorum. Dışardan bir gözle bakabiliyorum. Bu kadar farklı konuyu nasıl toparlayıp, çalıştırdığına çok şaşıyorum.

Nasıl bir çalışma prensibi vardı?

Aynı anda birkaç kitabın çalışmasını yürütürdüm. Hep daktiloyla yazardı. Çalışırken kendisini hiçbir şeyin bөлmesini istemezdi. Telefonun, kapının çalmasından hoşlanmaz, hemen sinirlenirdi. Herkese mektup yazar, faks kullanmazdı. Koca bir çanta mektuplar da duruyor elimizde. Fahri Korutürk'ten Vasfi Rıza Zolu'ya o dönemin önemli isimlerinden gelen mektuplar bunlar.